

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-129>

УДК 338.2

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІЙ

SOCIO-ECONOMIC DETERMINANTS OF FINANCIAL STABILITY OF TERRITORIES

Музиченко Вікторія Владиславівна

аспірантка,

Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5389-6969>

Muzychenko Viktoriia

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

У статті досліджено соціально-економічні детермінанти фінансової стабільності територій, зосереджено увагу на Харківській області. Визначено ключові чинники, що впливають на фінансову стійкість регіону: рівень зайнятості, доходи населення, інвестиційну привабливість, розвиток соціальної інфраструктури та цифровізацію. Проаналізовано основні виклики, спричинені воєнними діями, зниженням економічної активності та руйнуванням інфраструктури, а також перспективи фінансового відновлення регіону. Окреслено напрями зміцнення стабільності, зокрема підтримку підприємництва, стимулювання інвестицій, модернізацію інфраструктури та інтеграцію цифрових рішень. Отримані результати можуть бути використані для формування стратегій фінансової стійкості та забезпечення сталого економічного розвитку регіону.

Ключові слова: фінансова стабільність, соціально-економічні детермінанти, регіональна економіка, Харківська область, зайнятість, інвестиційна привабливість, соціальна інфраструктура, цифровізація, підприємництво, економічне відновлення.

The article examines the socio-economic determinants of financial stability in territories, with a particular focus on Kharkiv region. Financial stability is a key factor in ensuring sustainable regional development, as it determines economic security, investment attractiveness, and social well-being. The study identifies key factors influencing financial resilience, including employment levels, household incomes, investment potential, social infrastructure, and digitalization. The research highlights the challenges posed by the consequences of military actions, economic instability, and the destruction of critical infrastructure. Despite these difficulties, the region retains significant recovery potential due to its highly skilled workforce, technological capacity, and strategic sectors such as agriculture and IT. The study emphasizes the need for a comprehensive approach to strengthening financial stability, combining economic and social policy measures. Special attention is given to mechanisms for supporting entrepreneurship, stimulating investment inflows, modernizing social and transport infrastructure, and integrating digital solutions into financial governance. The research demonstrates that an effective financial strategy for regional recovery should include employment support programs, investment incentives, and innovative financing models to accelerate economic stabilization. The role of public-private partnerships in the reconstruction of Kharkiv's economy is also considered, highlighting their potential for mobilizing resources and improving institutional cooperation. The findings of this study contribute to a deeper understanding of the interaction between social and economic factors in ensuring regional financial stability. The research provides practical recommendations for regional policymakers aimed at enhancing financial sustainability through targeted support measures, improved financial planning, and the expansion of digital tools for economic management. The proposed strategic approaches may serve as a foundation for long-term economic resilience and sustainable development in post-crisis conditions.

Keywords: financial stability, socio-economic determinants, regional economy, Kharkiv region, employment, investment attractiveness, social infrastructure, digitalization, entrepreneurship, economic recovery.

Постановка проблеми. Фінансова стабільність територій є ключовим чинником сталого розвитку регіонів, визначаючи їхню

економічну безпеку та інвестиційну привабливість. В умовах глобальних криз, воєнних дій і структурних змін зростає потреба в аналізі

соціально-економічних детермінант, що впливають на фінансову стійкість регіонів.

Харківська область, як великий промисловий і науковий центр, зазнала суттєвих трансформацій через зовнішні та внутрішні виклики. Скорочення робочих місць, зниження купівельної спроможності населення, руйнування інфраструктури та зменшення інвестиційної активності ускладнюють фінансову стабільність регіону. Водночас значний людський капітал, технологічний потенціал та аграрні ресурси створюють можливості для подальшого відновлення.

Попри численні дослідження, недостатньо розкритим залишається комплексний вплив соціально-економічних чинників на фінансову стабільність. Подальшого аналізу потребують механізми адаптації регіонів до кризових умов, ефективність державної підтримки та роль цифровізації у фінансовій стійкості.

Таким чином, дослідження спрямоване на розробку науково обґрунтованих підходів до підвищення фінансової стабільності територій, враховуючи їхню стійкість до викликів та здатність до саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Фінансова стабільність територій є ключовою темою сучасних економічних досліджень, оскільки вона визначає рівень соціально-економічного розвитку регіонів, їхню стійкість до кризових явищ та здатність адаптуватися до мінливих макроекономічних умов. Аналіз наукових підходів до цієї проблематики дозволяє виокремити кілька ключових напрямків досліджень, що стосуються соціально-економічних детермінант фінансової стійкості.

Одним із центральних аспектів є вивчення взаємозв'язку між зайнятістю населення, рівнем доходів, інвестиційною привабливістю та станом соціальної інфраструктури, що визначають стійкість фінансових систем на місцевому рівні. Зокрема, дослідження К.М. Бліщук [1] акцентує увагу на проблемах управління місцевими фінансами в умовах воєнного стану, підкреслюючи необхідність адаптації бюджетної політики до зміненої економічної ситуації. Автор аналізує механізми фінансової підтримки територіальних громад і можливості для стабілізації регіональних фінансових ресурсів.

Роль цифрових технологій у формуванні фінансової стабільності розглянута у роботі Л. Г. Кваснія, З. В. Кваснія та О. М. Грицька [2]. Автори наголошують на значенні ефективного управління цифровим бізнесом як інструменту підвищення економічної стійкості

територій. У статті обґрунтовується, що цифровізація дозволяє оптимізувати управлінські процеси, мінімізувати витрати та сприяти залученню інвестицій, що є особливо важливим у контексті відновлення економіки після кризових явищ.

Дослідження О. Я. Щербан, Л. О. Малик та С. Є. Сенишина [3] зосереджене на аналізі управління фінансовими ресурсами територіальних громад в умовах воєнного стану. Авторами визначено основні проблеми фінансування місцевих бюджетів та обґрунтовано необхідність удосконалення механізмів розподілу коштів для підтримки економічної стабільності регіонів.

Важливим фактором, що впливає на фінансову стабільність територій, є державна фіскальна політика. У роботі Т. Г. Бондарук [4] розглядаються особливості податкового регулювання та бюджетного балансування в умовах кризових явищ. Авторка доводить, що ефективна фіскальна політика сприяє не лише економічному зростанню, а й підтримці стійкості фінансової системи регіонів.

Соціальна інфраструктура також відіграє значну роль у забезпеченні фінансової стабільності територій. У статті В. Г. Бульби та В. В. Оробея [5] розглянуто європейську практику розвитку соціальної інфраструктури в сільських регіонах. Автори підкреслюють, що якісний розвиток освітніх, медичних і транспортних об'єктів сприяє зростанню доходів населення, активізації підприємницької діяльності та залученню інвестицій.

Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених окремим аспектам фінансової стабільності територій, існує потреба в глибшому аналізі комплексного впливу соціально-економічних факторів на регіональну фінансову стійкість. Зокрема, недостатньо досліджені механізми адаптації регіонів до кризових умов, роль цифровізації в управлінні місцевими фінансами та інструменти підвищення інвестиційної привабливості територій у довгостроковій перспективі. Крім того, актуальним залишається питання ефективної взаємодії державної політики з місцевими ініціативами у сфері фінансової стабілізації. Це зумовлює необхідність подальших досліджень, спрямованих на розробку стратегічних підходів до формування фінансово стійких економічних систем регіонів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження соціально-економічних детермінант фінансової стабільності територій виявляє низку нероз-

критичних аспектів, що потребують подальшого аналізу. Зокрема, недостатньо вивчений системний підхід до оцінки впливу соціальних та економічних чинників на фінансову стійкість регіонів у кризових умовах.

Актуальним залишається питання адаптації регіональних економік до нестабільності, що включає стимулювання інвестицій, розвиток підприємництва та вдосконалення механізмів підтримки місцевої економіки. Досі не сформовано комплексного підходу до визначення фінансової стійкості регіонів із врахуванням соціальних факторів.

Також потребує подальшого дослідження роль цифрових технологій у зміцненні фінансової стабільності. Незважаючи на їхню важливість для бюджетного процесу, залишається відкритим питання їхнього впливу на розвиток малого бізнесу та нові моделі фінансування регіональних економік.

Крім того, недостатньо розглянуто інтеграцію державної політики та місцевих ініціатив у забезпеченні фінансової стабільності. Недостатньо уваги приділяється механізмам взаємодії між владою, бізнесом і громадянським суспільством у побудові стійких економік.

Отже, подальші дослідження мають бути зосереджені на розробці науково обґрунтованих моделей фінансової стабільності, що враховуватимуть економічні та соціальні чинники, адаптаційні механізми до кризових умов і потенціал цифровізації для регіонального розвитку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З огляду на актуальність дослідження соціально-економічних детермінант фінансової стабільності територій, стаття зосереджується на аналізі ключових факторів, що впливають на стійкість фінансової системи Харківської області. Основні завдання дослідження включають оцінку впливу зайнятості, доходів населення, інвестиційної привабливості, розвитку соціальної інфраструктури та цифрових технологій на фінансову стійкість регіону.

Особливу увагу приділено адаптаційним механізмам, що забезпечують фінансову стабільність Харківщини в умовах воєнних викликів та економічних змін. У дослідженні розглядається роль цифровізації та державної політики у відновленні регіону, а також ефективність механізмів підтримки місцевої економіки.

Досягнення мети передбачає комплексний аналіз соціально-економічних факторів, визначення основних викликів та формування

стратегічних рекомендацій щодо фінансової стійкості регіону. Акцент зроблено на розвиток людського капіталу, залучення інвестицій, зміцнення соціальної інфраструктури та підтримку підприємництва. Очікується, що результати дослідження сприятимуть розробці науково обґрунтованих рекомендацій для місцевої влади та державних інституцій щодо довгострокового фінансового відновлення Харківської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стабільність територій є багатофакторним явищем, що визначається комплексом соціально-економічних чинників, які забезпечують стійкість економічної системи до внутрішніх і зовнішніх викликів. У сучасних умовах структурних трансформацій та кризових явищ, спричинених як глобальними, так і регіональними процесами, особливої актуальності набуває дослідження соціально-економічних детермінант, які визначають фінансову стійкість регіонів.

Одним із ключових показників фінансової стабільності є рівень зайнятості населення, оскільки він безпосередньо впливає на добробут громадян, рівень податкових надходжень до бюджетів та загальний економічний розвиток. У Харківській області у 2021 році чисельність зайнятого населення становила приблизно 1,2 мільйона осіб. Проте у 2022 році, внаслідок військових дій та економічної нестабільності, цей показник знизився, що спричинило зростання рівня безробіття до 11% [6]. Хоча у 2023 році відбулася часткова стабілізація ринку праці, регіон продовжує стикатися з численними викликами, серед яких скорочення робочих місць у промисловому секторі та вимушена міграція населення.

Не менш важливим фактором, що визначає фінансову стабільність території, є рівень доходів населення, адже він безпосередньо впливає на купівельну спроможність, розвиток малого та середнього бізнесу, а також на загальну економічну активність у регіоні. Середня заробітна плата у Харківській області зросла з 13,5 тисяч гривень у 2021 році до 18 тисяч гривень у 2022 році [6] та 19 тисяч гривень у 2023 році [7]. Однак цей приріст зумовлений переважно інфляційними процесами, а не реальним зростанням добробуту населення. Висока нерівномірність доходів і зниження купівельної спроможності формують додаткові ризики для економічного розвитку регіону, обмежуючи потенціал підприємництва та знижуючи ефективність податкової системи.

Важливим соціально-економічним детермінантом фінансової стабільності територій є рівень розвитку соціальної інфраструктури, яка забезпечує належні умови для проживання населення та функціонування економіки. Харківська область, маючи потужний освітній, медичний та транспортний потенціал, зазнала суттєвих руйнувань унаслідок бойових дій. Відновлення пошкодженої інфраструктури, зокрема освітніх і медичних установ, є критично важливим для підвищення якості життя мешканців та залучення інвестицій у регіон.

Інвестиційна привабливість регіону є ще одним визначальним чинником фінансової стабільності. В умовах воєнного стану обсяг інвестицій у Харківську область суттєво скоротився, однак регіон зберігає перспективи розвитку завдяки значному науково-освітньому потенціалу, а також гнучкості малого та середнього бізнесу. Для підвищення інвестиційної активності необхідні комплексні заходи, спрямовані на підтримку підприємницької діяльності, зокрема створення робочих місць у високотехнологічних секторах, таких як інформаційні технології та інноваційне виробництво.

Аналіз соціально-економічних детермінант фінансової стабільності також вказує на важливість регіональної економічної диверсифікації. Для Харківської області перспективними напрямками є розвиток ІТ-сектору та зеленої енергетики, які можуть стати рушіями економічного зростання, сприяти залученню нових інвестицій і створенню додаткових робочих місць. Підтримка цих галузей на державному рівні здатна забезпечити довготривалу стабільність регіональної економіки.

Суттєву роль у фінансовій стабільності регіону відіграє аграрний сектор, який залишається одним із ключових для Харківщини. Впровадження сучасних агротехнологій, удосконалення логістичних систем і розширення експортного потенціалу можуть стати додатковими джерелами економічного зростання. Удосконалення методів зберігання та переробки сільськогосподарської продукції дозволить підвищити конкурентоспроможність регіону на міжнародному ринку, а також зміцнити продовольчу безпеку країни.

Ще одним стратегічним напрямом є модернізація соціальної інфраструктури, включаючи розвиток системи охорони здоров'я, освіти та транспортної мережі. Покращення доступу до якісних медичних та освітніх послуг спри-

ятиме не лише соціальному благополуччю мешканців, а й підвищенню загальної інвестиційної привабливості території.

Окремої уваги заслуговує цифровізація державного управління, яка є важливим чинником підвищення ефективності використання бюджетних коштів і створення прозорої системи управлінських рішень. Впровадження сучасних інформаційних технологій дозволить знизити рівень корупційних ризиків, оптимізувати державні витрати та покращити взаємодію між владою і населенням.

Таким чином, фінансова стабільність Харківської області значною мірою визначається комплексною взаємодією соціально-економічних детермінант. Ефективна регіональна політика має ґрунтуватися на стратегічних ініціативах, що передбачають диверсифікацію економіки, підтримку підприємництва, розвиток інфраструктури та цифровізацію управлінських процесів. Враховуючи значний потенціал регіону, його відновлення та подальший розвиток потребують злагодженої координації дій між державними інституціями, місцевою владою, бізнес-середовищем та міжнародними партнерами.

Висновки. Дослідження підтвердило, що фінансова стабільність територій залежить від соціально-економічних детермінант, зокрема рівня зайнятості, доходів населення, інвестиційної привабливості, розвитку соціальної інфраструктури та цифровізації. Аналіз Харківської області показав, що наслідки воєнних дій, скорочення економічної активності та руйнування інфраструктури створюють значні виклики, водночас регіон має потенціал для відновлення завдяки людському капіталу, ІТ-індустрії та аграрному сектору.

Фінансова стійкість регіонів потребує комплексного підходу, що включає підтримку зайнятості, стимулювання малого бізнесу, залучення інвестицій та цифровізацію управлінських процесів. Важливим завданням є вдосконалення механізмів взаємодії державної політики та місцевих ініціатив, що сприятиме ефективному використанню фінансових ресурсів і зменшенню регіональних дисбалансів.

Таким чином, дослідження визначило основні виклики для Харківської області та окреслило ключові напрями її фінансового відновлення. Отримані результати можуть слугувати основою для формування стратегій стабілізації та довгострокового розвитку регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бліщук К. М. Управління місцевими фінансами в умовах воєнного часу: проблеми та можливості для їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1755/1691/>
2. Квасній Л. Г., Квасній З. В., Грицко О. М. Управління ефективністю стратегії цифрового бізнесу. *Публічне урядування*. 2022. № 2 (30). С. 40–46. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2\(30\)-5](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2(30)-5)
3. Щербан О. Я., Малик Л. О., Сенишин С. Є. Особливості управління фінансовими ресурсами територіальних громад в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2024. Вип. 20, Т. 2. С. 178–187. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/20369>
4. Бондарук Т. Г. Фіскальна політика в умовах воєнного стану як фактор економічного розвитку територій. *Ефективна економіка*. 2022. № 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.12.2> (дата звернення: 02.01.2025)
5. Бульба В. Г., Оробей В. В. Європейська практика забезпечення розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. *Вісник національного університету цивільного захисту України. Серія «Державне управління»*. 2023. № 2(19). URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/19332/1/BulbaOrobei.pdf> (дата звернення: 30.12.2024)
6. Основні показники економічного і соціального розвитку м. Харкова за 2022 рік. URL: <https://www.city.kharkiv.ua/ru/document/osnovni-pokazniki-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvitku-m-kharkova-za-2022-rik-67723.html> (дата звернення: 02.01.2025)
7. Основні показники економічного та соціального розвитку м. Харкова за 2023 рік. URL: <https://www.city.kharkiv.ua/ru/document/osnovni-pokazniki-ekonomichnogo-ta-sotsialnogo-rozvitku-m-kharkova-za-2023-rik--70350.html> (дата звернення: 02.01.2025)
8. Матеріали регіонального форуму «Економічне відновлення та розвиток Харківської області в умовах війни». URL: <http://surl.li/uhbckn> (дата звернення: 08.01.2025)

REFERENCES:

1. Blyschuk, K. M. (2022). Management of local finances in wartime conditions: Problems and opportunities for their solution. *Economy and Society*, (43). Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1755/1691/>
2. Kvasniy, L. H., Kvasniy, Z. V., & Hrytsko, O. M. (2022). Managing the efficiency of digital business strategy. *Public Governance*, 2(30), 40–46. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2\(30\)-5](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2(30)-5)
3. Shcherban, O. Y., Malyk, L. O., & Senyshyn, S. Ye. (2024). Features of financial resource management of territorial communities in wartime conditions in Ukraine. *Actual Problems of Regional Economic Development*, 20(2), 178–187. Retrieved from <http://hdl.handle.net/123456789/20369>
4. Bondaruk, T. H. (2022). Fiscal policy in wartime as a factor of economic development of territories. *Effective Economy*, (12). <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.12.2>
5. Bulba, V. H., & Orobei, V. V. (2023). European practice of ensuring the development of social infrastructure in rural areas. *Bulletin of the National University of Civil Protection of Ukraine. Series "Public Administration"*, 2(19). Retrieved from <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/19332/1/BulbaOrobei.pdf>
6. Key indicators of economic and social development of the city of Kharkiv for 2022. (2022). Retrieved from <https://www.city.kharkiv.ua/ru/document/osnovni-pokazniki-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvitku-m-kharkova-za-2022-rik-67723.html>
7. Key indicators of economic and social development of the city of Kharkiv for 2023. (2023). Retrieved from <https://www.city.kharkiv.ua/ru/document/osnovni-pokazniki-ekonomichnogo-ta-sotsialnogo-rozvitku-m-kharkova-za-2023-rik--70350.html>
8. Materials of the Regional Forum "Economic Recovery and Development of Kharkiv Region in Wartime". (2025). Retrieved from <http://surl.li/uhbckn>